

RAPORT DE ȚARĂ

IDENTIFICAREA VULNERABILITĂȚILOR GENERATE DE IMPLEMENTAREA SISTEMULUI ETS 2 ÎN ROMÂNIA

RECOMANDĂRI DE POLITICI PUBLICE PENTRU ADOPTAREA PLANULUI
SOCIAL PENTRU CLIMĂ

AUTORI: ANDREEA VORNICU-CHIRA, ANCA SINEA, MELANIA LEȘE, GEORGE JIGLĂU

RAPORT DE ȚARĂ

Identificarea Vulnerabilităților Generate de Implementarea Sistemului ETS 2 în România.

Recomandări de Politici pentru Adoptarea Planului Social pentru Climă

AUTORI:

Andreea Vornicu-Chira, Anca Sinea, Melania Leșe, George Jiglău

CENTRUL PENTRU STUDIUL DEMOCRAȚIEI

85 Minerilor, Birou 302 , Cluj-Napoca, România

www.democracycenter.ro

Acest raport a fost realizat în cadrul proiectului „Facilitating Socially Just Carbon Pricing in Central and Eastern Europe”, parte a European Climate Initiative (EUKI) a Ministerului Federal German pentru Afaceri Economice și Acțiune Climatică (BMWK). Opiniile exprimate în acest raport de politici sunt exclusiv responsabilitatea autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat vederile Ministerului Federal pentru Afaceri Economice și Acțiune Climatică (BMWK).

Supported by:

Federal Ministry
for Economic Affairs
and Climate Action

European
Climate Initiative
EUKI

on the basis of a decision
by the German Bundestag

RAPORT DE ȚARĂ

IDENTIFICAREA VULNERABILITĂȚILOR GENERATE DE IMPLEMENTAREA SISTEMULUI ETS 2 ÎN ROMÂNIA.

**RECOMANDĂRI DE POLITICI PUBLICE PENTRU ADOPTAREA
PLANULUI SOCIAL PENTRU CLIMĂ**

AUTORI:

ANDREEA VORNICU-CHIRA, ANCA SINEA, MELANIA LEȘE, GEORGE JIGLĂU

CENTRUL PENTRU STUDIUL DEMOCRAȚIEI

CLUJ-NAPOCA, 2024

CUPRINS

1. Introducere	5
1.1 Obiective și domeniu de aplicare	5
1.2 Rezumat	5
1.3 Prezentare generală a metodologiei	7
2. Politici Europene privind Clima - prezentare succintă și implicații naționale	11
2.2 Scurtă prezentare a Fondului Social pentru Climă	14
2.2.1 Măsuri eligibile în cadrul Fondului Social pentru Climă	15
3. Identificarea tiparelor de vulnerabilitate și explorarea impactului ETS 2 asupra gospodăriilor din România	16
3.1 Diviziunea urban/rural	26
3.2 Impactul ETS 2 asupra gospodăriilor	30
4. Recomandări de politici pentru un mecanism de stabilire a prețului carbonului compatibil social	36
4.1 Politici țintite pentru gospodăriile cele mai afectate.	37
4.2 Programe dedicate de izolare termică.	37
4.3 Măsuri de guvernare	39
4.4 Soluții Tehnice	40
4.5 Plăți directe și indirecte către gospodăriile afectate	40
4.6 Comunicare publică și creșterea gradului de conștientizare	41
4.7 Luarea deciziilor pe baza datelor	42
5. Bibliografie	45
6. Anexe	47

Listă de Abrevieri

- SE: Sărăcie Energetică
- ABF: Ancheta Bugetelor de Familie
- 2M: Dublu față de Mediană
- M/2: Jumătate din Mediană
- LIHC: Venit Mic, Cost Mare
- OSS: Ghișeu Unic (One Stop Shop)
- FSC: Fondul Social pentru Climă

Tabelul Figurilor și Tabelelor

Figura 1. Sfera măsurilor, investițiilor și activităților de suport potențial eligibile sub Fondul Social pentru Climă	13
Tabelul 1. Valorile indicatorilor de sărăcie energetică din anii 2020, 2021 și 2022	15
Tabelul 2. Indicatori și valori de sărăcie energetică EU-SILC.	16
Tabelul 3. Numărul beneficiilor de încălzire alocate gospodăriilor, în funcție de tipul sistemului de încălzire și combustibilul folosit.	17
Tabelul 4. Distribuția indicatorilor de sărăcie energetică pe decile de venit în 2022	19
Tabelul 5. Distribuția indicatorilor de sărăcie energetică pe decile de venit în 2020	20
Tabelul 6. Distribuția pe decile de venit a gospodăriilor care folosesc lemn sau alți combustibili solizi pentru încălzire în 2022.	21
Tabelul 7. Distribuția pe decile de venit a gospodăriilor care folosesc gaz pentru încălzire în 2022.	22
Tabelul 8. Costul suplimentar al implementării mecanismului ETS 2 asupra încălzirii clădirilor și transportului rutier în cheltuielile totale ale gospodăriilor, 2022	24
Tabelul 9. Impactul implementării mecanismului ETS 2, calculat pentru încălzirea clădirilor, asupra venitului disponibil al gospodăriilor. O distribuție pe decile de venit și pe ani - 2020, 2021 și 2022.	25
Tabelul 10. Impactul implementării mecanismului ETS 2, calculat pentru transportul rutier, asupra venitului disponibil al gospodăriilor. O distribuție pe decile de venit și pe ani - 2020, 2021 și 2022.	26
Tabelul 11. Distribuția indicatorilor de sărăcie energetică pe decile de venit- 2021	36

1. Introducere

1.1 Obiective și domeniu de aplicare

Ambițiile climatice europene, deși necesare și concepute pentru a schimba peisajul socio-economic al societăților din Statele Membre, presupun costuri sociale mari, afectând cu precădere cetățenii cu venituri mai scăzute. Introducerea mecanismului EU ETS 2 va avea un efect regresiv în special asupra gospodăriilor cu venituri mici și mijlocii, însă presupune și o participare financiară directă a întregii societăți în tranziția către surse de energie verzi și în atingerea obiectivelor climatice europene. Prin urmare, acest raport își propune în primul rând să identifice tiparele de vulnerabilitate în domeniile energiei și transporturilor, ca mai apoi să evalueze cum implementarea mecanismului ETS 2 va impacta bunăstarea gospodăriilor românești. Raportul explorează diferite manifestări ale sărăciei energetice și, în subsidiar, a vulnerabilităților din transport, introducând indicatori pentru evaluarea acestora. Pe baza acestor indicatori, raportul identifică grupurile cele mai vulnerabile și propune măsuri țintite care să fie incluse în implementarea Planului Social pentru Climă. Mai mult, raportul oferă recomandări pentru cartografierea vulnerabilității și dezvoltarea de măsuri care să răspundă la provocările aduse de implementarea sistemului ETS 2.

1.2 Rezumat

Mecanismele de stabilire a prețurilor carbonului sunt instrumente necesare pentru tranziția către societăți mai verzi. Mecanismul ETS 2, conceput ca o componentă a pachetului Fit for 55, prevede un nou sistem de comercializare a emisiilor pentru clădiri și combustibilii aferenți transportului rutier. Pachetul, adoptat de Parlamentul European, va deveni operațional în toate Statele Membre în 2027.

Deși este important în reducerea emisiilor asociate procesului de încălzire a clădirilor și transportului rutier, se așteaptă ca implementarea mecanismului ETS 2 să aibă un efect regresiv și să afecteze în special gospodăriile vulnerabile.

Ca mijloc de combatere a efectului regresiv al implementării mecanismului ETS 2, Comisia Europeană a adoptat Fondul Social pentru Climă, măsură ce își propune furnizarea de fonduri dedicate Statelor Membre pentru abordarea gospodăriilor aflate în sărăcie energetică sau care înregistrează vulnerabilități din perspectiva transportului rutier. România va fi unul dintre cei mai mari beneficiari ai Fondului Social pentru Climă, ceea ce se traduce în oportunități considerabile pentru adresarea efectelor regresive cauzate de taxarea carbonului și pentru dezvoltare politicilor de sprijin pentru gospodăriile afectate.

În acest context, acest raport are trei obiective importante: a. explorarea și identificarea diverselor tipare de sărăcie energetică și de transport; b. evaluarea impactului ETS 2 asupra cheltuielilor și veniturilor gospodăriilor și c. propunerea de soluții personalizate identificate în timpul mai multor procese de consultare și care pot fi utilizate de diferiți actori (de la autoritățile naționale la cele locale și alți actori relevanți).

Folosind atât analiza cantitativă, cât și cea calitativă, raportul oferă o imagine cuprinzătoare a manifestărilor sărăciei energetice în România, propune indicatori pentru evaluarea sărăciei de transport și identifică un set de recomandări pentru proiectarea și implementarea Planului Social pentru Climă.

Un principal rezultat indică faptul că, în România, nu doar gospodăriile care folosesc gaz pentru încălzire vor fi afectate de mecanismul ETS 2, ci și indirect gospodăriile sărace, care folosesc lemn. Așa cum a arătat criza energetică anterioară, prețul lemnului a crescut odată cu prețurile la gaz și electricitate, punând o presiune financiară mare pe gospodăriile cu venituri mici pentru a-și asigura nevoile energetice de bază.

1.3 Prezentare generală a metodologiei

Acest studiu utilizează atât analiza cantitativă, cât și cea calitativă și are două componente principale. Prima parte identifică tiparele de vulnerabilitate, evaluând impactul ETS 2 asupra gospodăriilor românești, iar cea de-a doua parte explorează abordările potențiale și arhitectura instituțională necesară pentru implementarea cu succes a Fondului Social pentru Climă și abordarea efectelor regresive ale stabilirii prețurilor carbonului.

Prima parte a analizei a avut ca scop explorarea tiparelor de sărăcie energetică și de transport, folosind date din Ancheta Bugetelor de Familie din anii 2020, 2021 și 2022. Mai mult, o discuție importantă despre manifestările sărăciei energetice provine din analiza datelor EU-SILC. Prin această abordare cantitativă, următorul set de indicatori este calculat:

- 2M - procentul gospodăriilor care cheltuie mai mult decât dublul medianei naționale pe facturile de energie.
- M/2 - procentul gospodăriilor care cheltuie mai puțin de jumătate din mediana națională pe facturile de energie (indicatorul așa-numitei „sărăcii energetice ascunse”).
- LIHC (Venit Mic, Cost Mare) - procentul gospodăriilor care cad sub pragul sărăciei¹ după plata facturilor de energie și care cheltuie mai mult decât mediana națională pe aceste facturi.
- 10% - procentul gospodăriilor care cheltuie mai mult de 10% din venitul² lor pe facturile de energie.

Pentru calculul acestor indicatori au fost folosite datele din Ancheta Bugetelor de Familie (ABF), pachet de date colectat anual de către Institutul Național de Statistică.

¹ Pragul oficial al sărăciei este stabilit la 60% din mediana veniturilor disponibile per adult echivalent.

² Calculat pe baza venitului disponibil.

În procesul de calcul al indicatorilor, au fost luați în considerare venitul disponibil³ al gospodăriilor, cheltuielile gospodăriilor pe energie și cheltuielile totale ale gospodăriilor. Toate aceste variabile au fost echivalate⁴ pe baza formulei OECD care ține cont de structura gospodăriei⁵. Complementar, analiza oferă o prezentare generală a indicatorilor EU-SILC, indicatorii așa-numiți “auto raportați”, deoarece se bazează pe percepțiile respondenților privind posibilitățile unei gospodării de a menține locuința caldă, nevoile existente de energie și alți factori conecși.

Ca următor pas în procesul de analiză, indicatorii sărăciei energetice au fost distribuiți pe decile de venit (zece praguri de venit) și pe medii de reședință (urban și rural). Mai mult, într-o analiză mai aprofundată, s-au analizat asocierile dintre indicatorii sărăciei energetice și sistemele de încălzire.

Tendențele generale au fost observate pentru anii 2020, 2021 și 2022. Decizia de analiza datele pentru acești trei ani a avut două motive importante: a. Acești ani au fost excepționali în sine (criza COVID 19, criza energetică și invazia Rusiei în Ucraina) și au afectat gospodăriile într-un mod diferit; și b. Atât modelele de consum energetic, cât și veniturile au variat de-a lungul acestor ani, ceea ce se reflectă în indicatorii sărăciei energetice. Prin urmare, se pot trage concluzii mai nuanțate privind tendințele și cum se schimbă valorile în contextul diferitelor evenimente socio-politice.

Identificarea grupului de gospodării expuse în mare măsură la creșterea prețurilor la energie sau cu consumuri mari de energie a reprezentat un pilon pentru următorul pas al analizei, care a implicat calcularea impactului produs de mecanismul ETS 2

³ Venitul disponibil al gospodăriilor reprezintă suma tuturor veniturilor nete (venitul unei gospodării după ce au fost plătite taxele).

⁴ Venitul echivalent este calculat prin împărțirea venitului total al gospodăriei la dimensiunea sa echivalentă, determinată folosind scala de echivalență a OECD. Aceasta atribuie ponderi membrilor gospodăriei: 1,0 pentru primul adult, 0,5 pentru adulții următori și 0,3 pentru fiecare copil sub 14 ani. Dimensiunea echivalentă este suma acestor ponderi.

⁵ Glosar Eurostat: Venit echivalent. Disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Equivalent_income

asupra bunăstării gospodăriilor. Pe baza cheltuielilor raportate cu plata facturii la gaz, deoarece acest combustibil folosit pentru încălzire va intra sub incidența ETS 2, a fost calculată cantitatea de emisii CO₂ asociată, folosind prețul mediu la gaz și factorul de emisie aferent⁶. Prețul mediu a fost cel publicat de Eurostat, iar factorul de emisie corespunzător a fost extras de pe site-ul Ministerului Federal German al Mediului și Afacerilor Economice.

Pentru a calcula costurile suplimentare care se vor adăuga la cheltuielile gospodăriilor, rezultate din implementarea EU ETS 2, s-a presupus că toate costurile asociate noii stabiliri a prețurilor carbonului vor fi transferate integral către gospodării și nu există alte intervenții comportamentale. Prețul certificatelor de emisii a fost ales la valoarea de 70 de euro pe tonă de CO₂. Rezultatele au fost prezentate în raport cu cheltuielile și venitul disponibil al gospodăriilor și în raport cu grupurile de venituri. Datele utilizate pentru acest pas al analizei au fost aceleași, cele disponibile în Ancheta Bugetelor de Familie (ABF) din anii 2020, 2021 și 2022.

Pentru măsurarea vulnerabilităților legate de transport, a fost luat în considerare un set similar de indicatori (2M, M/2, LHC și 10%). Pentru calcularea impactului ETS 2, s-a urmat o metodologie similară. Cu toate acestea, au existat provocări specifice în analiza datelor legate de transport și în calcularea acestor indicatori. Un subcapitol specific este dedicat vulnerabilităților privind transportul din România.

A doua parte a analizei se bazează pe o discuție de tip focus grup organizată cu experți români în sărăcia energetică, politici sociale, eficiență energetică în clădiri și proiectare de politici publice. După datele colectate prin această focus grup, a fost organizat un eveniment de consultare publica sub formatul "World Cafe". În al doilea tur de consultări, numărul de experți a fost mai mare și profilul lor complementar subiectului, incluzând reprezentanți ai furnizorilor și producătorilor de energie,

⁶ Metodologia completă pentru calcularea impactului ETS 2 asupra bunăstării gospodăriilor poate fi găsită în raportul Eden et al., (2023), "Putting the ETS 2 and Social Climate Fund to Work: Impacts, Considerations, and Opportunities for European Member States", (pag. 68, secțiunea 6.6). Disponibil la: <https://www.euki.de/wp-content/uploads/2023/10/Policy-Report-Putting-the-ETS-2-and-Social-Climate-Fund-to-Work.pdf>

experți în sărăcie energetică și de transport, experți financiari și în eficiența energetică a clădirilor. Din ambele procese de consultare, peste 30 de persoane au participat activ la discuții, contribuind cu sugestiile și cunoștințele lor la identificarea gospodăriilor vulnerabile și pregătirea instituțiilor de stat pentru implementarea atât a mecanismului ETS 2, cât și a Fondului Social pentru Climă.

La focus grupuri au participat 9 experți. Principalele teme abordate au inclus impactul social al ETS 2 în România, fezabilitatea politică a implementării acestui mecanism, infrastructura administrativă necesară atât pentru implementarea ETS 2, cât și pentru Fondul Social pentru Climă și soluții potențiale pentru abordarea provocărilor structurale identificate (capacitate administrativă limitată, cooperare redusă între instituțiile de stat, acces redus la date complexe pentru cartografierea mai bună a gospodăriilor vulnerabile). În timp ce discuția a fost ghidată de unele întrebări structurate, intervențiile libere au fost încurajate pentru o mai bună explorare a provocărilor existente și a soluțiilor potențiale.

În timpul celui de-al doilea tur de consultări, organizat sub formatul "World Cafe", au existat patru runde tematice de discuții care s-au concentrat pe: implementarea ETS 2 și Fondului Social pentru Climă, eficiența energetică în clădiri, piața energetică și măsurile sociale pentru abordarea sărăciei energetice. Toate discuțiile au dus către mecanismele de identificare a gospodăriilor vulnerabile și explorarea de soluții pentru implementarea mai bună a Fondului Social pentru Climă, iar experții au fost invitați să abordeze aceste aspecte din diferite unghiuri. Drept întrebări și teme de coordonare, experții au discutat despre procesele, procedurile și actorii necesari pentru cartografierea mai bună a gospodăriilor vulnerabile și pentru implementarea programelor structurale, cum ar fi Fondul Social pentru Climă. Un accent important s-a pus pe identificarea soluțiilor care vor fi abordate în acest raport și incluse în secțiunea de recomandări.

2. Politici Europene privind Clima - prezentare succintă și implicații naționale

Adoptat oficial la 30 iunie 2021, Regulamentul (UE) 2021/1119⁷, care acționează ca lege fundamentală europeană privind legislația în materie, este un document legislativ pivotal care transpune în măsuri obligatorii obiectivele enumerate în Pactul Verde European. Prin urmare, statele membre trebuie să își orienteze economiile și societățile către neutralitatea climatică până în 2050. Legea stabilește, de asemenea, un obiectiv intermediar, impunând o reducere netă a emisiilor de gaze cu efect de seră cu cel puțin 55% până în 2030, în contrast cu nivelurile din 1990. Pentru a atinge atât obiectivul intermediar pentru 2030, cât și obiectivul pentru 2050, statele membre trebuie să adopte strategii trans-sectoriale, inclusiv investiții în tehnologii verzi și eficiență energetică, politici de reducere a emisiilor și măsuri direcționate pentru protejarea mediului natural. În plus, deoarece schimbările afectează toate straturile societății, se acordă o atenție specială echității sociale și mecanismelor care pot susține un proces de justă tranziție.

Ca mecanism de sprijin pentru atingerea obiectivelor enunțate în Legislația Europeană, Comisia Europeană a dezvoltat pachetul⁸ "Fit for 55"⁹. Introdus în iulie 2021, pachetul include un plan cuprinzător pentru realizarea obiectivelor privind reducerea netă a emisiilor de gaze cu efect de seră cu cel puțin 55% până în 2030. După invazia Rusiei în Ucraina, Comisia Europeană și-a extins ambițiile și a adoptat planul REPowerEU, care își propune să crească eficiența energetică și capacitățile instalate de energia regenerabilă, respectiv să-și diversifice resursele energetice

⁷ Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 ('European Climate Law'), <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj>

⁸ Pachetul Fit for 55 include: reforma ETS 1, introducerea ETS 2 pentru combustibilul folosit pentru încălzirea clădirilor și transportul rutier, introducerea Fondului Climatic Social, standardele de emisii de CO2 pentru autoturisme și autoutilitare, Regulamentul privind Utilizarea Terenurilor, Silvicultura și Agricultură, Mecanismul de ajustare a frontierelor pentru carbon, Directiva privind Energie Regenerabilă, Directiva privind Eficiența Energetică, reforma Regulamentelor pentru Aviație și Navigație Maritimă, Directiva privind Performanța Energetică a Clădirilor și noile reglementări privind viitorul metanului și al hidrogenului.

⁹ Fit for 55: Implementarea propunerilor. Disponibil la: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal/fit-55-delivering-proposals_en

pentru a atinge securitatea energetică. Mai mult, în centrul pachetului "Fit for 55" stă reforma mecanismului de taxare a carbonului și a reglementărilor privind emisiile, subliniind principiul "poluatorul plătește" în timp ce generează fluxuri de venituri pentru statele membre care pot fi direcționate către reformele de tranziție verde.

Astfel, pachetul "Fit for 55" extinde mecanismele de taxare a carbonului către noi sectoare economice, în special transportul rutier, încălzirea clădirilor și transportul maritim, consolidând astfel eforturile de reducere a emisiilor. Extinderea mecanismului ETS (ETS 2) către combustibilii utilizați pentru încălzirea clădirilor și transportul rutier va fi implementată în toate țările membre UE. În mod important, statele membre sunt obligate să aloce veniturile din tranzacționarea certificatelor de emisii către inițiative climatice și de energie, alături de prevederi pentru abordarea dimensiunilor sociale ale tranziției verzi. În plus, Planurile Naționale în domeniul Energiei și a Schimbărilor Climatice trebuie reajustate pentru a atinge noile obiective climatice. România se află acum într-un proces extins de consultări cu societatea civilă și mediul academic pentru alinierea strategiilor naționale cu obiectivele UE.

Pentru a aborda efectele regresive ale ETS 2, pachetul "Fit for 55" a stabilit Fondul Social pentru Climă, în valoare de 65 de miliarde de euro din bugetul UE și peste 86 de miliarde de euro în total, pentru sprijinirea cetățenilor vulnerabili și a micilor întreprinderi în parcurgerea tranziției verzi. Conform metodologiei de stabilire a bugetului și a alocărilor financiare pe state membre¹⁰, România, în termeni absoluți, va fi al șaselea cel mai mare beneficiar de fonduri. Prin urmare, este prioritară identificarea mai bună a gospodăriilor cel mai afectate de ETS 2 și dezvoltarea măsurilor care pot atenua efectul regresiv al taxării carbonului.

¹⁰ Anexa I la Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului UE 2023/955 din 10 mai 2023 privind instituirea Fondului Climatic Social. Disponibil la: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/955/oj>

2.1 Scurtă prezentare a ETS 2 și mecanismului de funcționare

Una dintre reviziile Directivei ETS din 2023 include dezvoltarea sistemului ETS 2, care va fi implementat începând din 2027 și va fi aplicabil combustibilului utilizat pentru încălzirea clădirilor, transportului rutier și altor sectoare neacoperite de ETS-ul existent (în principal micii producători industriali). Fiind proiectat pe aceleași principii ca ETS-ul UE (implementat începând din 2005), ETS 2 va funcționa sub mecanismul "cap and trade"¹¹: va exista un plafon pentru totalul emisiilor de CO₂ și, pe baza acestui plafon, companiile (furnizorii de combustibil în cazul ETS 2) pot cumpăra alocări și/sau le pot revinde pe piață. Pentru a atinge ambițiile climatice și a transmite semnale puternice pe piață, numărul de alocări emise pe piață va fi redus¹² treptat. Consumatorii finali, cum ar fi gospodăriile și utilizatorii de mașini, nu vor fi direct implicați în acest scheme de piață de cumpărare a alocărilor, dar vor plăti prețul final care va fi majorat odată ce sistemul devine operațional.

Conceput ca componentă centrală a pachetului Fit for 55, ETS 2 își propune să reducă emisiile de CO₂ cu 42% în comparație cu nivelurile¹³ din 2005. Când ETS 2 va deveni operațional, în 2027¹⁴, costul CO₂ pe tonă va fi stabilit la 45 €. Cu toate acestea, prețul ar putea fluctua în următorii ani, pe baza principiilor pieței. În plus, alocări suplimentare pot fi eliberate în cadrul mecanismului de rezervă de stabilitate a pieței dacă prețurile combustibilului sunt excesive sau dacă prețul alocărilor crește rapid, similar cu sistemul ETS existent.

¹¹ Verde și Borghesi, "Dimensiunea Internațională a Sistemului de Comerț cu Emisii al UE: Unificarea Pieselor." Disponibil la: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10640-022-00705-x>

¹² Comisia Europeană. Fișă informativă. "Sistemul de Comerț cu Emisii al UE (ETS)". Disponibil la: https://climate.ec.europa.eu/system/files/2016-12/factsheet_ets_en.pdf

¹³ Comisia Europeană, "ETS2: Clădiri, Transport Rutier și Sectoare Suplimentare". Disponibil la: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/ets-2-buildings-road-transport-and-additional-sectors_en.

¹⁴ ETS 2 va fi lansat cel târziu în 2028 în cazul în care prețurile energiei vor fi foarte ridicate în Europa în 2027.

2.2 Scurtă prezentare a Fondului Social pentru Climă

Ca mijloc de combatere a efectului regresiv al ETS 2, Comisia Europeană a înființat Fondul Social pentru Climă. Practic, Statele Membre vor avea resurse financiare dedicate pentru a asigura că segmentele cele mai vulnerabile, inclusiv gospodăriile care se confruntă cu sărăcie energetică sau cu vulnerabilități legate de transport, primesc asistență directă și nu sunt marginalizate în contextul tranziției către o economie verde.

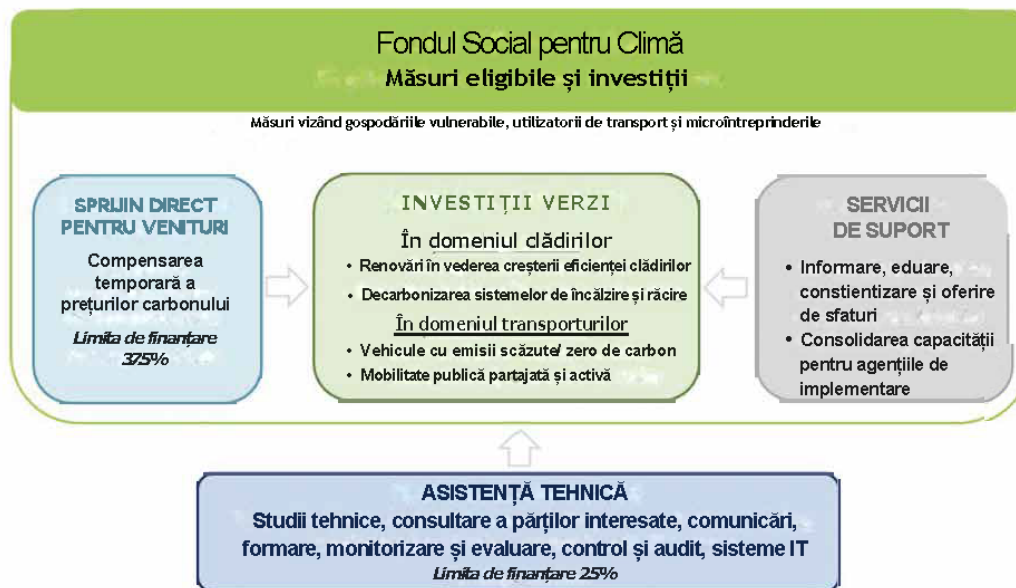
În cadrul acestui mecanism, Statele Membre pot utiliza fondurile disponibile pentru a implementa programe structurale și măsuri specifice pentru a crește eficiența energetică, renovarea clădirilor, adoptarea sistemelor de încălzire și răcire curate, promovarea surselor de energie regenerabilă și dezvoltarea soluțiilor de mobilitate cu emisii zero și reduce. În plus, Statele Membre au flexibilitatea de a alocă o parte din fonduri către măsuri temporare de sprijin direct al veniturilor. Fiecare stat membru va avea obligația să elaboreze un Plan Național până în iunie 2025, care trebuie să includă o cartografiere clară a gospodăriilor afectate de ETS 2 și măsuri specifice pentru abordarea acestor efecte regresive.

Conform regulamentului privind FSC, alocarea bugetului se va face pe baza unei formule care include următoarele elemente: populația totală, populația în pericol de sărăcie care trăiește în zonele rurale, procentul de gospodării în pericol de sărăcie cu restanțe la facturile de utilități, PIB pe cap de locuitor raportat la puterea de cumpărare, emisiile totale de gaze cu efect de seră și emisiile de CO₂ din arderea combustibililor de către gospodării. Bazându-se pe acest model de alocare, România va fi al șaselea beneficiar ca mărime al fondurilor, primind aproximativ 9,25% din bugetul FSC. Cu toate acestea, pentru a avea acces la aceste fonduri, care vor fi disponibile începând din 2026, România trebuie să elaboreze un Plan Național cu obiective și ținte clare, care indică căi de atenuare a sărăciei energetice în a gospodăriile care vor fi afectate de mecanismul ETS 2.

2.2.1 Măsuri eligibile în cadrul Fondului Social pentru Climă

Întrucât Fondul Social pentru Climă este conceput pentru a aborda efectele regresive ale ETS 2 și pentru a amortiza impactul asupra gospodăriilor vulnerabile¹⁵, există un set de măsuri care sunt eligibile și pot fi implementate de către statele membre. Aceste măsuri pot fi grupate în patru categorii mari, așa cum sunt descrise și în Figura 1, după cum urmează: măsuri temporare de sprijin direct al veniturilor, investiții verzi, servicii de sprijin și asistență tehnică.

Figura 1. Domeniul măsurilor, investițiilor și activităților de sprijin potențial eligibile în cadrul Fondului Climatic Social.

Sursa: Eden et al., (2023), *Punerea în aplicare a ETS 2 și a Fondului Climatic Social: Impacte, Considerații și Oportunități pentru Statele Membre Europene*¹⁶.

¹⁵ Fondul Social pentru Climă este conceput pentru a atenua efectul regresiv al ETS 2 asupra gospodăriilor sărace energetic, celor afectate de vulnerabilități în domeniul energiei și transportului și întreprinderilor mici.

¹⁶ Eden et al., (2023), *Punerea în aplicare a ETS 2 și a Fondului Climatic Social: Impacte, Considerații și Oportunități pentru Statele Membre Europene*, p. 43. Disponibil la: <https://www.euki.de/wp-content/uploads/2023/10/Policy-Report-Putting-the-ETS-2-and-Social-Climate-Fund-to-Work.pdf>

Sprijinul direct temporar al veniturilor poate reprezenta până la 37,5% din totalul alocării și ar trebui să vizeze gospodăriile vulnerabile. Având o vocație temporară, această măsură poate acoperi doar costul suplimentar al combustibilului cauzat de implementarea mecanismului ETS 2¹⁷. Sprijinul temporar poate fi acordat în același timp cu alte măsuri (de exemplu, investiții verzi). Investițiile verzi, care pot viza investiții în re tehnologizarea clădirilor și decarbonizarea sistemelor de încălzire și răcire, reprezintă o soluție pe termen lung pentru gospodăriile vulnerabile, deoarece aceste soluții răspund atât necesității de reducere a consumului de energie, cât și tranziției către combustibili mai curați pentru sistemele de încălzire și răcire. În plus, investițiile verzi vizează și sectorul transporturilor prin promovarea mobilității publice și cu emisii reduse de carbon.

Celelalte două măsuri includ asistența tehnică și măsurile de sprijin. Asistența tehnică are un plafon de buget de 2,5% și poate fi utilizată pentru activități specifice, cum ar fi: studii tehnice, formare, întâlniri cu experți, comunicare. Măsurile de sprijin sunt concepute pentru a fi utilizate în coordonare cu acțiunile de investiții verzi, ca mecanism de comunicare, informare și sprijin atât pentru cetățeni, cât și pentru agențiile de implementare.

3. Identificarea tiparelor de vulnerabilitate și explorarea impactului ETS 2 asupra gospodăriilor din România

România este una dintre Statele Membre europene cu cele mai ridicate niveluri de creștere economică și prosperitate din Europa începând¹⁸ cu anul 2010. Cu toate acestea, prosperitatea rămâne distribuită inegal, existând disparități socio-economice ridicate între regiuni, zone urbane mici și mari și în special între zonele urbane și rurale. Mai mult, capacitatea administrativă existentă împreună cu o forță

¹⁷Idem, Eden et al., (2023).

¹⁸ World Bank, Prezentare generală a României. 2023. Disponibil la:
<https://www.worldbank.org/en/country/romania/overview>.

de muncă nu foarte sofisticată și o conectivitate slabă fac ca țara să fie vulnerabilă la crizele externe, așa cum au fost pandemia de Covid-19 și criza energetică. Conform datelor oficiale, în România există peste 7 milioane de gospodării și aproximativ 19 milioane de persoane¹⁹ afectate de politici naționale și evenimente internaționale. La nivel de gospodărie, aceste crize s-au tradus printr-o inflație ridicată (mai mult de 12% în 2022 și 9,7% în 2023²⁰) și o creștere abruptă a prețurilor la energie, care a redus venitul disponibil și a condus la o creștere a nivelului sărăciei energetice. Deoarece sărăcia energetică este un fenomen complex care implică manifestarea diferitelor factori sistemici, nu numai prețurile ridicate la energie afectează gospodăriile, ci și traiul în clădiri vechi și termic ineficiente, alături de modele specifice de consum sau acces la combustibili, sunt factori la fel de importanți de luat în considerare în dezvoltarea politicilor.

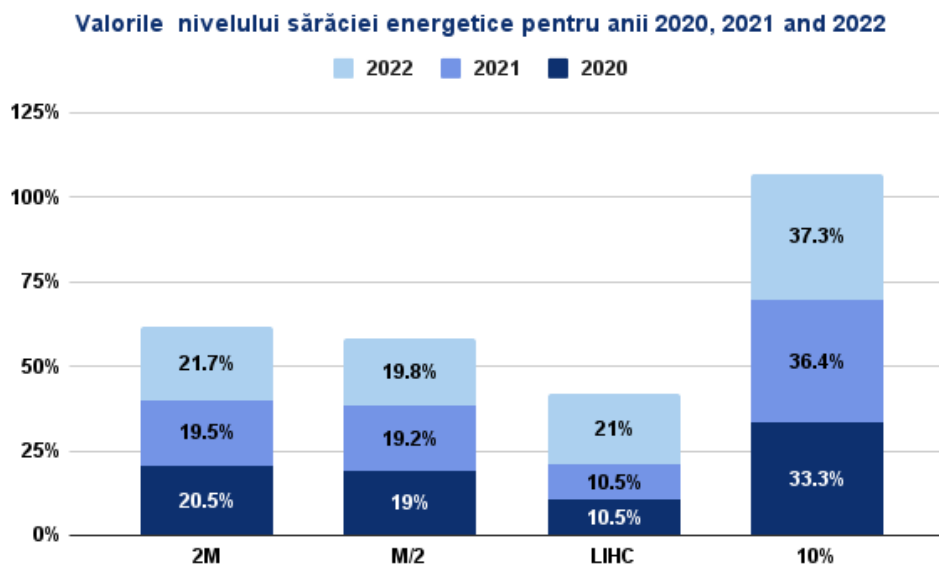
Analizând indicatorii derivați din Ancheta Bugetelor de Familie (ABF) (2M, M/2, LIHC și 10%) care evaluează diferitele manifestări ale sărăciei energetice, din 2020 până în 2022, este evident că gospodăriile din România sunt foarte sensibile la creșterea prețurilor la energie. Este important de menționat că toți indicatorii din Tabelul 1 sunt calculați pe baza cheltuielilor gospodăriilor cu facturile de energie și a venitului disponibil al acestora. De exemplu, indicatorul 10% (procentul gospodăriilor care cheltuiesc mai mult de 10% din venitul lor pe facturi de energie) a crescut constant de la 33,3% în 2020 la 37,3% în 2022. Indicatorul LIHC (procent de gospodării care cad sub pragul de sărăcie după plata facturilor la energie), care implică o înțelegere mai subtilă a sărăciei energetice, deoarece evaluează dacă venitul rezidual al gospodăriei este sub pragul de sărăcie după plata facturilor de energie, și-a dublat valoarea de la 10,5% în 2020 la 21% în 2022, indicând faptul că una din cinci gospodării din România este afectată de sărăcia energetică.

¹⁹ Institutul Național de Statistică, 2011. Disponibil la: <https://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2021/11/TS2.pdf>.

²⁰ Comisia Europeană, Fișă informativă, 2024, Economie și Finanțe. "Proгноza economică pentru România," f.a. Disponibil la: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/romania/economic-forecast-romania_en.

Mai mult, înțelegerea contextelor naționale este la fel de importantă pentru a obține o imagine mai clară a ceea ce ilustrează indicatorii utilizați. În timp ce 2M este folosit în mare parte pentru evidențierea gospodăriilor care sunt nevoite să consume mai multă energie pentru încălzirea sau răcirea adecvată, acesta poate indica, de asemenea, că unele gospodării pot avea un comportament care duce la o consum mai mare de energie, așa cum indică Tabelul 4. Deși 2M nu a crescut foarte mult în ultimii trei ani, totuși mai mult de una din cinci gospodării din România cheltuiește de două ori mediana națională pe facturile de energie. Pe de altă parte, M/2, cunoscut și sub numele de "indicatorul ascuns al sărăciei energetice", deși a crescut ușor de la 19% în 2020 la 19,8% în 2022, indică că gospodăriile cheltuiesc mai puțin de jumătate din mediana națională pe facturile de energie deoarece, cel mai probabil, nu își permit să plătească mai mult așa cum indică tabelele următoare.

Tabelul 1. Valorile indicatorilor sărăciei energetice în 2020, 2021 și 2022.

Sursă: Analiza se bazează pe ABF și au fost realizate de experții CSD.

În total, la nivel național, în 2022, pe baza a trei indicatori (2M, M/2 și LIHC) care evaluează diverse manifestări ale sărăciei energetice, **una din cinci gospodării s-a confruntat cu situații care pot fi caracterizate ca fiind manifestări ale Sărăciei**

Energetice. Mai mult, **37% din gospodării au plătit mai mult de 10% din venitul lor disponibil pe facturile de energie.** Valorile tuturor acestor indicatori au crescut începând cu anul 2020.

Dacă analizăm alte seturi de date care evaluează manifestările sărăciei energetice, atunci se pot observa modele similare de creștere a vulnerabilităților. De exemplu, 15% din gospodării au declarat că nu își pot încălzi adecvat locuințele în 2022, procent crescut în comparație cu 2020 și 2021 (10% din gospodării). Deși acest indicator este destul de subiectiv, deoarece fiecare gospodărie definește căldura casei în proprii termeni și percepții, tendința este clară și indică faptul că mai multe gospodării au fost vulnerabile în 2022 în comparație cu 2020. Mai mult, 17,8% din gospodării au declarat că au restanțe la facturile de utilități în 2022, în comparație cu 13,9% în 2020 și 7,3% în 2021. Ceea ce a rămas destul de stabil este procentul de gospodării care au indicat că au un acoperiș care picură, pereți umezi sau alte probleme locative care duc la consum mare sau inefficient de energie.

Tabelul 2. Indicatorii și valorile EU-SILC privind sărăcia energetică.

Anul	Incapacitatea de a menține locuința adecvat de călduroasă (%)	Restanțe la facturile de utilități (%)	Populație care locuiește în locuințe cu acoperiș care picură, pereți cu umezeală, etc. . (%)
2020	10%	13.9%	10.9%
2021	10.1%	7.3%	9.4%
2022	15.2%	17.8%	10%

Sursa: EU-SILC, 2020, 2021, 2022

Urmărind relația dintre "venit-cheltuieli", care stă la baza măsurării indicatorilor de sărăcie energetică stabiliți, și datorită mecanismului preexistent al statului de beneficii sociale, măsurile care abordează sărăcia energetică cad sub logica ajutoarelor financiare. Beneficiarii sunt identificați pe baza veniturilor lor și rareori includ alte criterii (statutul de pensionare, dizabilitate, etc.). Chiar dacă în 2021 Parlamentul a adoptat o lege marcantă (Legea 226/2021)²¹ care a definit consumatorul vulnerabil într-un mod destul de cuprinzător și a prevăzut remedii financiare și non-financiare, implementarea acestui document legal a prevăzut doar un sistem de ajutoare pentru încălzire. Acest sistem funcționează pe baza unor praguri de venit, unde gospodăriile cu venituri mai mici primesc reduceri direct pe facturile lor de energie (încălzire) sau bani pentru achiziționarea de lemne sau alte combustibili solizi. Aceste beneficii sunt acordate doar pentru sezonul de iarnă, de la noiembrie până în martie. După ce pragul de venit a fost actualizat și corelat cu salariul minim în 2021, numărul gospodăriilor care primesc beneficii s-a dublat (vezi Tabelul 3).

Tabel 3. Numărul de beneficii de încălzire alocate gospodăriilor, pe tip de sistem de încălzire și combustibil utilizat

Anul	Total	Încălzire centralizată	Gaz	Electricitate	Lemn, cărbune sau alt combustibil pe bază de petrol
2020	202.018	25.408	33.765	2.852	139.993
2021	473.325	16.895	22.699	2.789	430.942
2022	882.745	32.583	86.974	6.458	756.730

²¹ Parlamentul României, "Legea nr. 226 din 16 septembrie 2021 privind stabilirea măsurilor de protecție socială pentru consumatorii vulnerabili de energie," Monitorul Oficial nr. 891 (16 septembrie 2021). Disponibil la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/246430>

Mai mult, așa cum este prezentat în Tabelul 3, cel mai mare număr de beneficiari sunt cei care folosesc lemn sau alte combustibili solizi pentru încălzire. Aceste cifre se corelează cu faptul că cea mai mare parte a gospodăriilor care folosesc lemn pentru încălzire (80%)²² sunt situate în zonele rurale și, în general, au venituri mai mici.

A doua cea mai mare categorie de beneficiari sunt gospodăriile care utilizează gaz pentru încălzire, fie centrale individuale pe gaz, fie sobe pe gaz. Această categorie, care reprezintă aproximativ 45% din totalul gospodăriilor din România, va fi afectată direct de efectul regresiv al ETS 2.

Grupul al treilea de beneficiari sunt gospodăriile conectate la încălzirea centralizată, care reprezintă aproximativ 11% din totalul gospodăriilor din România. Mai mult, gospodăriile care primesc ajutoare de încălzire pentru electricitate sunt dintre cele mai vulnerabile grupuri. Încălzirea unei case cu electricitate poate fi foarte costisitoare cu excepția cazului în care sunt utilizate pompe de căldură sau alte tehnologii similare. Gospodăriile care necesită sprijin financiar sunt în general captive și nu pot folosi alte surse de combustibil pentru încălzire și trăiesc în condiții precare. Izolarea acestor gospodării reprezintă o prioritate pentru strategiile pe termen lung care vizează aspecte legate de sărăcia energetică. Chiar dacă beneficiile pentru încălzire au ajuns la mai puțin de 3% din totalul gospodăriilor din România (202.018 gospodării au primit asistență financiară în 2020), în 2022 procentul s-a cvadruplat și 12,6% din gospodării au primit o formă de beneficiu la încălzire. Acest procent poate fi explicat prin faptul că mai multe gospodării s-au calificat și aplicat pentru acest mecanism de ajutor. În timp ce există o procedură birocratică, în contextul prețurilor ridicate la energie, gospodăriile au căutat măsuri de protecție din partea autorităților.

²² Sinea et al., (2021), „Sărăcia energetică în contextul rural”. Sinteza politicilor. Disponibil la: https://www.democracycenter.ro/application/files/5316/2686/1388/energy_poverty_rural.pdf

O altă strategie importantă adoptată în 2022, în urma crizei energetice, a fost mecanismul de plafonare și de compensare a prețurilor²³. Schema de compensare a fost concepută ca o măsură generală care acoperea întreaga populație și oferea rambursări (pentru gaz și electricitate) la facturile de utilități. Plafonarea prețului pentru electricitate implica praguri specifice de consum, recompensând cu cel mai mic preț gospodăriile care consumau mai puțin de 100 kWh pe lună - 0,68 bani pe kWh (aproximativ 14 eurocenți pe kWh) și variind până la 80 bani sau aproximativ 16 eurocenți pe kWh. Guvernul a emis și un mecanism de plafonare a prețului la gaz. Scopul acestor măsuri a fost de a proteja întreaga populație în fața prețurilor ridicate la energie. Cu toate acestea, chiar și cu prețul gazului plafonat, de la 2020 la 2022 prețul s-a aproape dublat, punând o mare presiune asupra veniturilor disponibile ale gospodăriilor. În timp ce protejarea consumatorului în fața unei creșteri a prețurilor la energie este de obicei o decizie politică înțeleaptă, extinderea intervenției la întreaga populație a generat costuri foarte mari pentru Guvern²⁴, fără însă a rezolva problemele gospodăriilor sărace energetic.

Conform datelor, procentajul gospodăriilor care trăiesc în sărăcie energetică s-a dublat conform indicatorului LIHC și a crescut în toate celelalte măsurători prezentate în acest raport. La un nivel granular, analizând distribuția indicatorilor de SE pe decilele de venit, pentru 2022, gospodăriile situate între prima și a șasea decilă sunt cele mai afectate de diversele manifestări ale sărăciei energetice. Analizând fiecare indicator în parte, M/2 înregistrează cele mai mari valori în primele decile de venit. Cu alte cuvinte, cele mai sărace gospodării situate în primele decile de venit practică subconsumul, deoarece nu își permit să plătească facturi mai mari și să își satisfacă pe deplin nevoile de energie. Indicatorul LIHC are cele mai mari valori (între 45% și

²³ Cludius et al., "Sprijinirea gospodăriilor în criza prețurilor la energie", Policy brief (2022). Disponibil la: https://democracycenter.ro/application/files/1616/6756/7586/EUKI_Policy_Brief_-_Supporting_Households_in_the_Energy_Price_Crisis.pdf

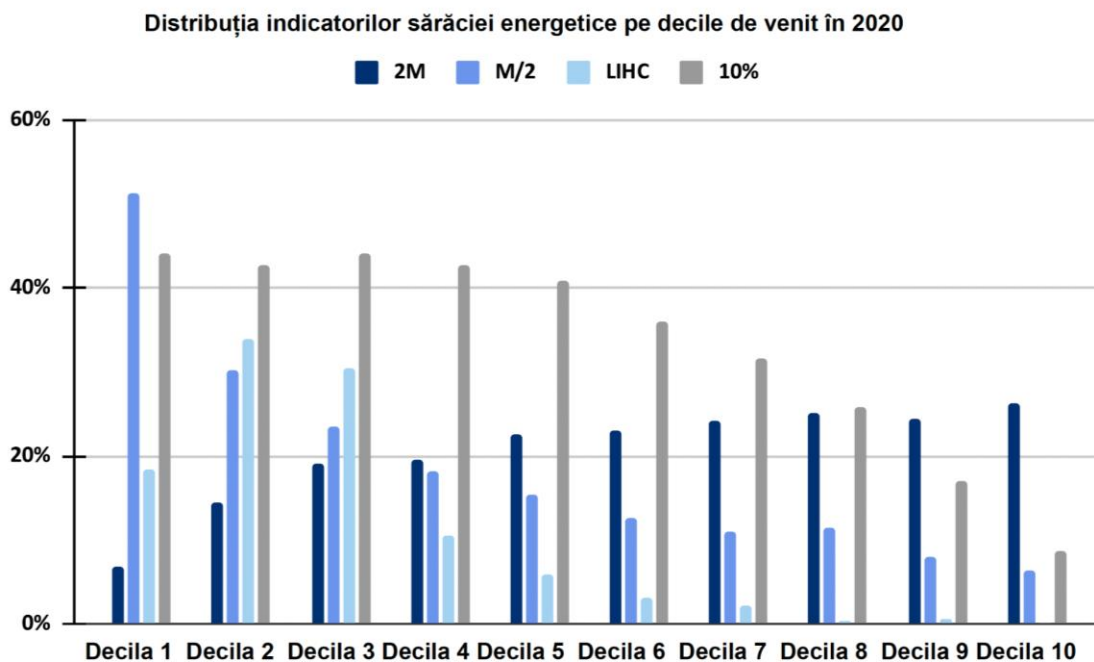
²⁴ ²³The cost of these schemes was situated at around 9-10 billion RON for 2023 and are estimated to be around 3 billion for 2024. Source [https://www.economica.net/cat-va-plati-guvernul-pentru-facturile-de-energie-ale-populatiei-ministrul-burduja-a-dezvaluit-costurile-schemei-de-plafonarea-compensare_712994.html]

50%) în rândul gospodăriilor cu venit mediu (a treia, a patra și a cincea decilă) care folosesc gaze pentru încălzire și sunt în principal situate în zone urbane. În plus, peste 40% din gospodăriile din diverse decile de venit (de la prima la a șasea) cheltuiesc mai mult de 10% din venitul lor pe facturile de energie.

Aceasta indică faptul că, luând în considerare și indicatorul LIHC, sărăcia energetică nu este un fenomen care afectează doar gospodăriile sărace din punct de vedere al venitului, ci pătrunde și în gospodăriile cu venituri medii.

Tabelul 4. Distribuția indicatorilor sărăciei energetice în decilele de venit în 2022

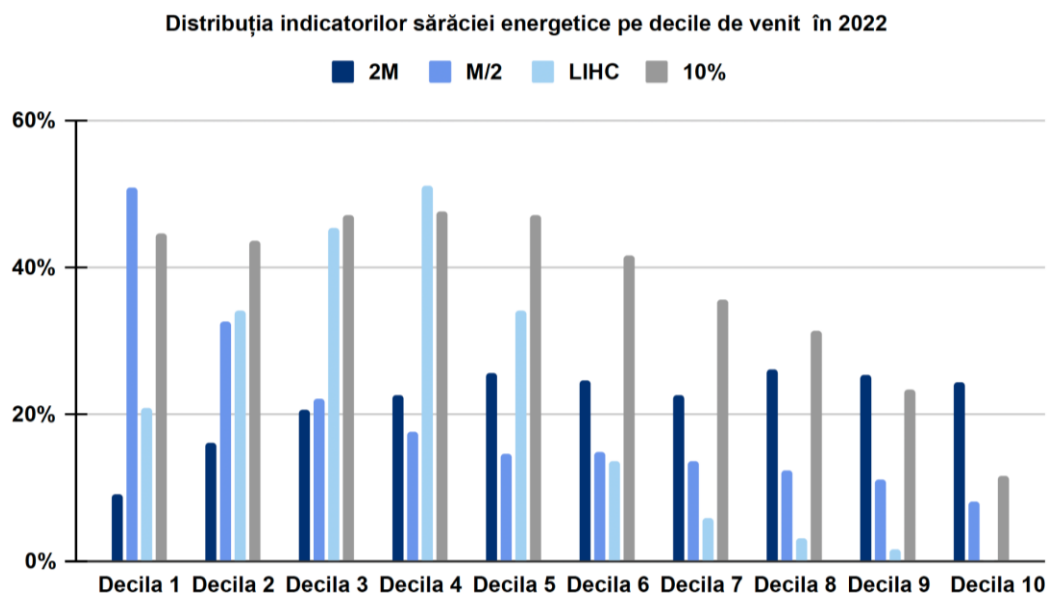

Mai mult, acest fenomen poate fi explicat prin faptul că trăind în clădiri cu eficiență termică scăzută, gospodăriile sunt nevoite să cheltuiască mai mult din veniturile lor disponibile pentru a-și asigura nevoile de energie. De asemenea, fiecare creștere a prețurilor afectează toate gospodăriile, în special cele cu venituri mai mici și medii.

Dacă comparăm distribuția indicatorilor de sărăcie energetică pe decilele de venit în 2020 - Tabelul 5, există trei aspecte importante demne de menționat. În primul rând,

valorile și distribuția indicatorului M/2 rămân destul de similare în decilele de venit. Primele două grupuri de venituri sunt cele mai afectate de sărăcia energetică ascunsă. Indicatorul 2M are valori similare (o ușoară creștere în 2022), dar distribuția rămâne similară. Gospodăriile cu venituri medii și mari tind să consume mai multă energie, prin urmare plătesc facturi mai mari. Cu toate acestea, aceasta nu înseamnă că gospodăriile cu venituri mari sunt afectate de sărăcia energetică (în special decilele 8, 9 și 10), dar au alte modele de consum și își pot permite să plătească facturi de energie mai mari. În al doilea rând, indicatorul LIHC și-a dublat valoarea, de la 10,5% în 2020 la 21% în 2022. Dacă în 2020 cele mai mari valori au fost înregistrate în primele trei decile de venit, în 2022, gospodăriile situate în al patrulea grup de venituri înregistrează cea mai mare valoare - 51% (51% din gospodăriile din acest grup de venituri sunt afectate de sărăcie energetică - venitul lor residual scade sub pragul de sărăcie după plata facturilor de energie). În cele din urmă, indicatorul 10% are o distribuție destul de stabilă, dar procentul de gospodării care cheltuie mai mult de 10% din veniturile lor pe facturile de energie a crescut constant începând cu anul 2020. Prin urmare, orice politici specifice ar trebui să includă și gospodăriile situate în grupurile de venituri medii și să exploreze mai bine vulnerabilitățile acestora.

Tabelul 5. Distribuția indicatorilor sărăciei energetice pe decile de venit în 2020

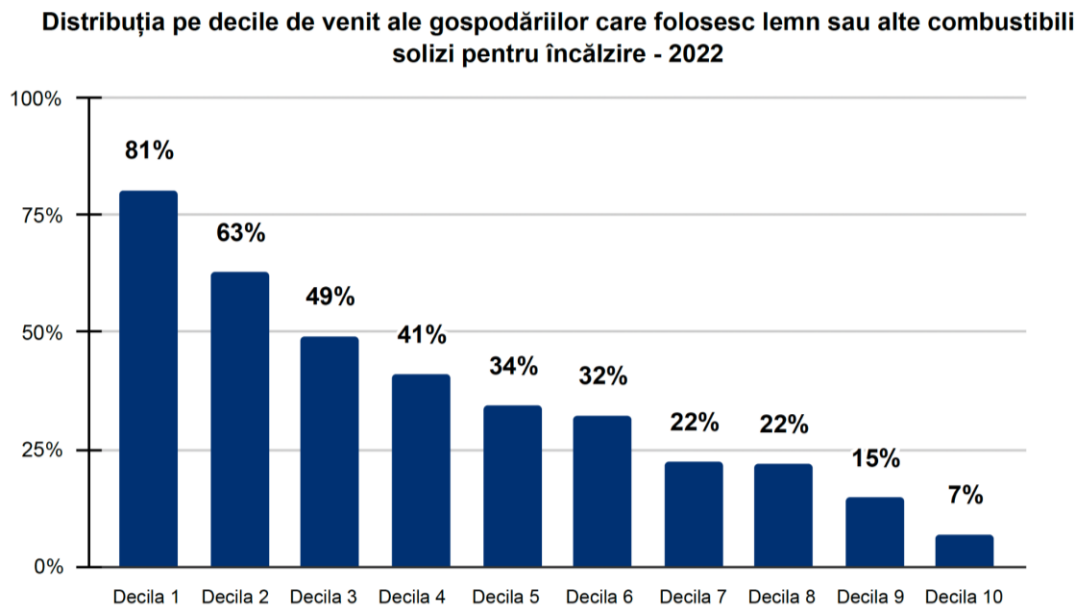

Pentru o înțelegere mai detaliată a tendinței de distribuție, Tabelul 11 din Anexă prezintă aceleași indicatori și distribuția acestora în decilele de venit pe anul 2021.

3.1 Diviziunea urban/rural

În România, sărăcia energetică afectează diferite segmente ale societății, manifestându-se diferit în mediile rurale și urbane. Gospodăriile din cele mai scăzute decile de venit sunt predominant situate în zonele rurale și se bazează în principal pe lemn pentru încălzire, un combustibil care este cumpărat și de pe piețele neregulate. După cum indică Tabelul 6, **81% dintre gospodăriile situate în primul grup de venituri ard lemn sau alt combustibil solid**. Procentul scade la 63% și 49% pentru al doilea și al treilea grup de venituri.

Tabel 6. Distribuția pe decile de venit a gospodăriilor care folosesc lemne sau alți combustibili solizi pentru încălzire în 2022.

Dacă ar fi să comparăm cu cele mai bogate gospodării din România situate în decilele de venituri nouă și zece, doar 15%, respectiv 7%, ard lemn pentru încălzire. Mai important, privind distribuția indicatorilor de sărăcie energetică în funcție de zonele de reședință, **74,3%²⁵ dintre gospodăriile care cad sub incidența M/2 sunt situate în zonele rurale**. Pentru toți ceilalți indicatori (2M, LIHC și 10%), există o distribuție destul de echitabilă în întreaga țară. Astfel, pentru indicatorul LIHC, 53,3% dintre gospodării sunt situate în zonele rurale și 46,7% în zonele urbane. Pentru indicatorii 10%, mai multe gospodării sunt situate în zonele urbane - 52,5%, iar pentru 2M, distribuția este aproape egală - 49,3% în zonele rurale și 50,7% în cele urbane.

Zonele rurale sunt deosebite nu doar prin combustibilul pe care gospodăriile îl folosesc pentru încălzire și distribuția indicatorilor de sărăcie energetică, ci și prin alți factori contributory. În timp **ce sobele pe gaz sunt prezente în 3,1% dintre gospodării, aproximativ 68% dintre acestea sunt situate în zonele rurale**. Fiind o modalitate ineficientă de încălzire, gospodăriile care folosesc aceste dispozitive sunt cel mai probabil captive, plătesc facturi mari la energie și nu își pot permite să treacă la alte dispozitive mai eficiente. Aceste gospodării specifice vor fi direct afectate de mecanismul ETS 2 și au nevoie de intervenții direcționate. În plus, fiind un procent mic, aceste gospodării pot fi relativ ușor identificate și incluse în PSC-ul național.

O altă considerație importantă pentru zonele rurale este că majoritatea caselor sunt destul de vechi și construite din materiale naturale care nu sunt eficiente din punct de vedere energetic. În plus față de dispozitivele vechi folosite pentru încălzire (lemn și într-o măsură foarte mică gaz), **aceste gospodării se confruntă cu triple vulnerabilități: venituri reduse, construcții ineficiente din punct de vedere energetic și dispozitive de încălzire vechi**. Mai mult, așa cum a indicat anul 2022, fiecare creștere a prețurilor la energie duce la costuri mai mari pentru alți combustibili, inclusiv lemnul. Fiind disponibil pe piața neregulată, prețul său este volatil și crește în perioade de criză. Prin urmare, **gospodăriile sărace energetic care folosesc lemn**

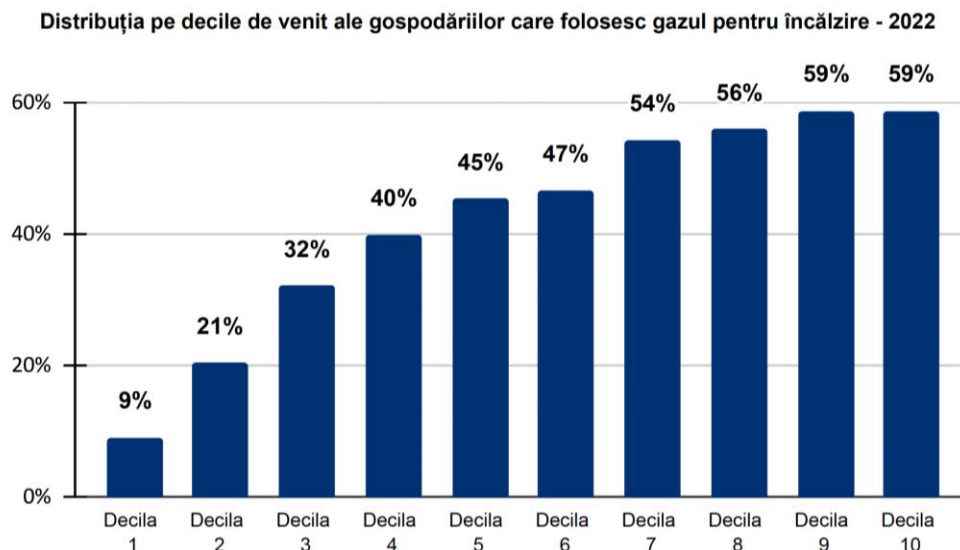
²⁵ Procentele au fost calculate pe baza datelor HBS din 2020.

pentru încălzire și sunt situate în zonele rurale au nevoie de o atenție specială în cadrul PSC-ului, deoarece sunt afectate indirect de implementarea ETS 2.

Așezările urbane din România sunt complexe, diferite între ele și destul de inegale. În ceea ce privește infrastructura de încălzire, marile orașe încă mai au o infrastructură de încălzire centralizată, printre alte surse de energie disponibile pentru locuitorii lor. Încălzirea centralizată nu este foarte populară și în întreaga Românie doar 11% dintre gospodăriile sunt încă conectate la acest tip de sistem de încălzire. Cauzele de bază sunt complexe și sunt legate atât de perioada comunistă, cât și de anii de tranziție la democrație. Restul locuitorilor folosesc în mare parte centrale individuale pe gaz pentru încălzire, și mai puțin lemn sau electricitate pentru încălzire. În general, 42,2% dintre gospodăriile folosesc centrale individuale pe gaz pentru încălzire, iar o majoritate covârșitoare sunt localizate în zonele urbane (78,5%).

Tabel 7. Distribuția pe decile de venit a gospodăriilor care folosesc gaze pentru încălzire în 2022.

După cum indică Tabelul 7, începând cu al treilea și al patrulea decil de venituri, o proporție mai mare dintre gospodăriile folosesc gaz pentru încălzire. Mai mult, aceste decile corespund în mare parte zonelor urbane (mici, medii și mari). Prin urmare, aceste gospodării vor fi direct afectate de implementarea ETS 2.

Într-o perspectivă mai detaliată, a treia, a patra, a cincea și chiar a șasea decile de venituri vor fi cel mai afectate de introducerea ETS 2. Aceste decile sunt, de asemenea, foarte vulnerabile conform indicatorilor LIHC și 10%, utilizează în mare parte gaz pentru încălzire și sunt localizate în zonele urbane. Prin urmare, **Fondul Social pentru Climă ar trebui să se concentreze pe aceste gospodării urbane care folosesc gaz și se încadrează într-o gamă de venituri de la joase la medii**. Includerea considerațiilor privind clădirile cu eficiență energetică redusă rafinează în continuare identificarea gospodăriilor aflate în nevoie. Cu toate acestea, concentrându-se exclusiv pe aceste grupuri, planul ignoră gospodăriile rurale dependente de lemn pentru încălzire, care vor simți și ele efectele secundare ale mecanismului ETS 2, deoarece creșterile bruste ale prețurilor la gaz și electricitate duc în mod obișnuit la creșterea costurilor pentru alte combustibili.

3.2 Impactul mecanismului ETS 2 asupra gospodăriilor

Fiecare creștere a prețului combustibililor se traduce imediat în facturi mai mari la energie și într-un cost generalizat mai ridicat pentru alte bunuri și servicii, inclusiv transportul. Bazat pe datele din 2022 din Ancheta Bugetului Familiei (ABF), 37% din gospodăriile românești au cheltuit peste 10% din venitul lor pe facturile la energie (electricitate și încălzire), observându-se disparități semnificative între diferitele niveluri de venituri. Se prevede că introducerea mecanismului ETS 2 va duce la o creștere suplimentară a facturilor la energie și a costului pentru mobilitate (transport). **Proiecțiile bazate pe ABF-ul din 2022 sugerează că noua tarifare a carbonului va crește cheltuielile totale ale unei gospodării cu aproximativ 5% (vezi Tabelul 8)**

După cum este evidențiat în *Tabelul 8*, taxa de carbon va avea impact în principal asupra cheltuielilor cu încălzirea, în special pentru grupurile de venituri medii și mici din România. Începând cu a patra decilă de venit, gospodăriile vor avea un cost suplimentar de aproximativ 3% din cheltuielile totale datorită prețurilor mai mari pentru încălzire (gaz în acest model). Decilele de venit cele mai scăzute, care folosesc în principal lemn pentru încălzire, vor fi afectate mai puțin direct deoarece lemnul nu este acoperit de mecanismul ETS 2. Cu toate acestea, ele vor întâmpina consecințe indirecte întrucât o creștere a prețurilor la gaz poate stimula cererea și prețurile pentru combustibili alternativi, cum ar fi lemnul. Acest scenariu a fost evident în iarna 2021/2022, când prețurile la lemn au crescut rapid și eforturile guvernamentale de a controla situația s-au dovedit a fi ineficiente, conducând la o creștere a prețurilor pe piața neorganizată.

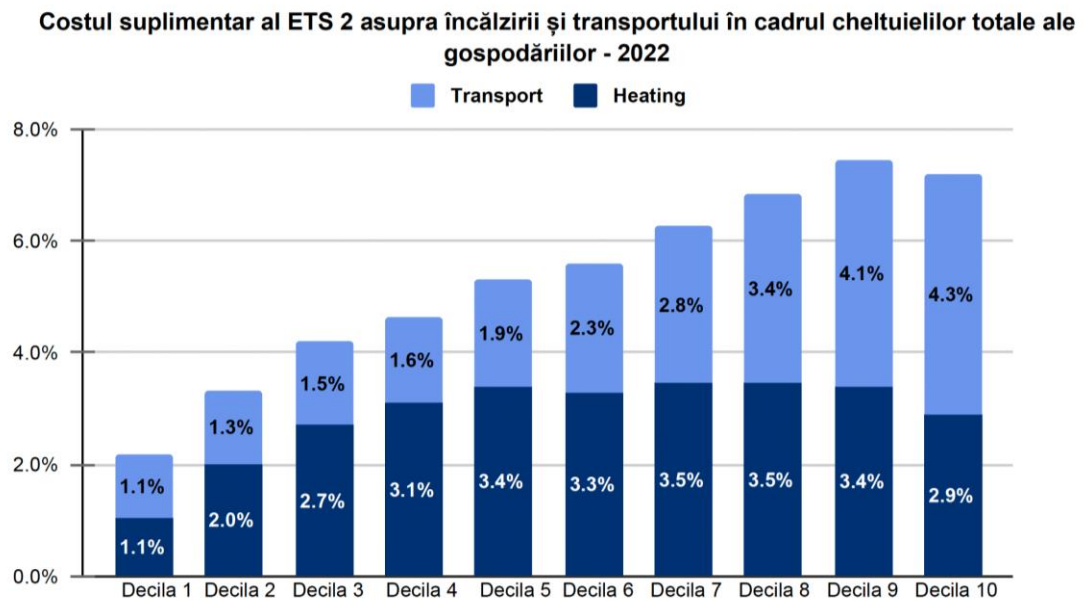
Famiile cu venituri medii vor întâmpina efectul regresiv al ETS 2, deoarece aceste familii au o flexibilitate financiară limitată, iar fiecare ajustare a prețului va afecta direct venitul lor disponibil. Aceste gospodării nu au nici mijloacele pentru investiții semnificative în trecerea la soluții de încălzire cu emisii reduse de carbon sau pentru efectuarea de renovări extinse ale clădirilor, necesitând asistență guvernamentală sau alte tipuri de sprijin instituțional pentru astfel de inițiative pe termen lung.

În ceea ce privește transportul, cea mai mare povară, aproximativ 4% din cheltuielile totale, va fi suportată de cele mai bogate gospodării. Acest lucru se aliniază cu observația că familiile cu venituri mai mari au mai multe șanse să utilizeze vehicule personale pentru navetă zilnică în comparație cu cele din grupurile cu venituri mai mici și medii. Cu toate acestea, ar trebui acordată atenție mobilității celor mai sărace grupuri de venituri. Impactul aparent minor asupra lor ar putea masca problemele

subiacente legate de mobilitatea restricționată și necesitatea îmbunătățirii infrastructurii și a serviciilor de transport public.

Prin perspectiva mai detaliată, privind impactul ETS 2 asupra venitului disponibil al gospodăriilor (fără a lua în considerare intervenții comportamentale în calculul

Tabel 8. Costul suplimentar al ETS 2 pentru încălzire și transport pentru cheltuielile totale ale gospodăriilor, 2022

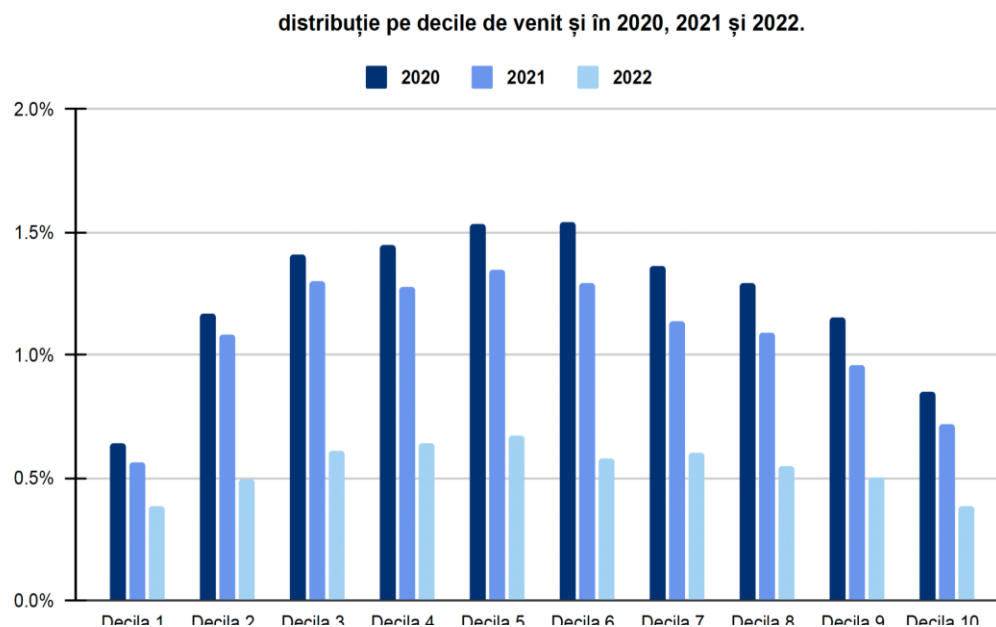

impactului), există diferențe importante între anii 2020, 2021 și 2022. În primul rând, ca observație generală, cel mai mare impact asupra venitului disponibil al gospodăriilor va fi resimțit de către gospodăriile cu venituri medii (de la a treia la a șasea decilă de venit). În al doilea rând, impactul scade de-a lungul anilor. Pentru 2020, un an de izolare și de creștere a consumului intern, impactul mediu este de 1,24% din venitul disponibil total, cu un vârf de aproximativ 1,5% pentru decilele de venit mediu - consultați Tabelul 9. Pentru 2021 și 2022, impactul este în scădere, cu o reducere cel mai vizibilă pentru 2022. De exemplu, în 2022, impactul mediu a fost de 0,54% din venitul disponibil al gospodăriilor, iar cel mai mare impact a fost de 0,67% pentru a cincea decilă de venit. În principiu, în timpul unei crize energetice cu un record ridicat al prețurilor, gospodăriile și-au modificat parțial modelele de consum. Această constatare este în concordanță cu faptul că gospodăriile sunt

sensibile la semnalele de preț și pot reduce consumul lor. Un alt factor important este dat de creșterea veniturilor din perioada 2020-2022. Cu toate acestea, creșterea veniturilor nu a fost moderată de rata ridicată a inflației.

Descoperiri similare au fost observate atunci când s-a evaluat impactul implementării mecanismului ETS 2 asupra transportului în anii 2020, 2021 și 2022 - vezi Tabelul 10. În timp ce impactul asupra veniturilor disponibile ale gospodăriilor scade de la 2020 la 2022, indicând din nou că gospodăriile sunt sensibile la semnalele de preț, există și observații particulare. În primul rând, în 2020, în contextul blocajului generat de criza COVID19 și al mobilității reduse, grupurile cel mai puternic afectate au fost cele din

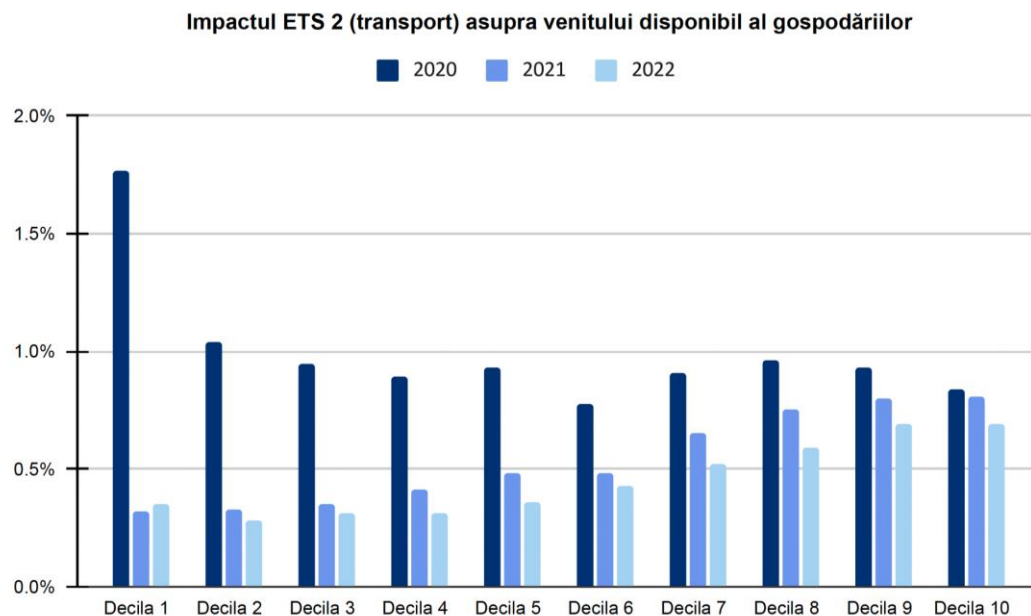
Tabel 9. Impactul ETS 2 calculat asupra gazelor și asupra venitului disponibil al gospodăriilor. O distribuție pe decile de venit și în 2020, 2021 și 2022.

primele decile de venituri, care au trebuit să găsească modalități de mobilitate sau să plătească costuri mai mari în contextul interdicției de circulație. Impactul mediu pentru 2020 a fost situat în jur de 1% din veniturile disponibile ale gospodăriilor. Așa cum indică Tabelul 10, pentru 2021 și 2022, impactul asupra veniturilor gospodăriilor s-a redus semnificativ la o medie de 0,54% în 2021 și 0,45% în 2022. În timp ce în 2020, cel mai mare impact a fost asupra decilelor de venituri mici și medii, indicând efectul blocării asupra mobilității celor nevoiți să lucreze sau să facă activități în afara

gospodăriei lor, pentru 2021 și 2022, cel mai mare impact este asupra grupurilor de venituri medii și mari care tind să utilizeze mai mult mașinile personale pentru activitățile zilnice.

Tabelul 10 - Impactul ETS 2 calculat asupra transportului asupra venitului disponibil al gospodăriilor. O distribuție pe decile de venit și în 2020, 2021 și 2022.

În timp ce discuțiile despre sărăcia energetică sunt prezente în dezbaterile publice, vulnerabilitățile cu privire la transport rămân un subiect abordat mai degrabă de autoritățile locale și de indivizi în procesul lor de găsire a modalităților de mobilitate. Acest fapt adaugă un strat suplimentar de complexitate, deoarece factorii de decizie politică vor trebui să identifice și să adapteze soluții pentru gospodăriile care se confruntă cu vulnerabilități cu privire la transport.

În ciuda aspectului stringent al identificării și direcționării către vulnerabili, Planul Național trebuie să dezvolte un set de politici care ar trebui să aibă o dublă vocație: atenuarea impactului implementării, ca măsură pe termen scurt, și programe structurale (reabilitarea termică a stocului de clădiri, intervenții locale personalizate, transport public verde, etc.) care să abordeze cauzele fundamentale ale vulnerabilităților. Atât dezvoltarea, cât și implementarea politicilor necesită

cooperarea interinstituțională între diferite ministere, capacitate administrativă pentru proiectare și implementare, coordonare instituțională pentru proprietate, evaluare constantă și implicarea constantă a autorităților locale în proces. Consultările anterioare cu factorii de decizie au indicat că problemele structurale necesită o abordare interministerială, în care expertiza din diferite sectoare este adunată atât în profilarea vulnerabililor, cât și în dezvoltarea măsurilor. Mai mult, într-un model de guvernare de sus în jos, autoritățile locale pot lipsi de capacitatea de a implementa strategii sau se pot confrunța cu realități diferite. Prin urmare, toate straturile de guvernare, de la central la autoritățile locale, trebuie să-și aibă rolurile clar definite.

Printre acești actori și procese, organizațiile societății civile și sectorul privat ar putea juca, de asemenea, un rol important atât în procesul de consultare, cât și în implementarea politicilor. Consultările pentru Fondul pentru Tranziție Justă indică faptul că, în cazul unor provocări structurale, actorii sociali diverși pot juca un rol important în proiectarea unor politici mai bune. Mai mult, învățând din programele anterioare concepute pentru reabilitarea termică a blocurilor de locuințe multifamiliale, Fondul Social pentru Climă ar trebui să includă gospodăriile sărace energetic ca prioritate principală în orice tip de politică pe termen lung.

CASETA 1. Cazul sărăciei în transporturi în România

În timp ce sărăcia energetică este un concept destul de stabilit în dezbaterile publice din România, nu există discuții despre sărăcia în transport sau alți indicatori asociați. În România, mobilitatea în transport poate fi grupată în două categorii mari: publică sau privată. De obicei, zonele urbane mari până la cele de dimensiuni medii sunt insule de mobilitate în transport, având o infrastructură publică destul de bună și un sistem de subvenții pentru grupurile vulnerabile (persoanele pensionate, studenții și alte categorii). Odată cu dezvoltarea de cartiere noi și extinderea zonelor urbane mari, liniile de transport public ajung în general la acestea. Prețul biletelor și alte costuri asociate sunt stabilite local de fiecare

municipalitate. În plus față de acest sistem, România dispune de o infrastructură feroviară care a fost folosită istoric pentru navetă și călătorii în țară. Infrastructura feroviară este în stare de degradare și nu mai este atât de utilizată (timpuri de călătorie lungi, condiții destul de proaste).

Când discutăm despre mobilitatea privată, este necesar să ne concentrăm pe aspectul proprietății de autovehicule. România are una dintre cele mai vechi flote auto din Europa datorită importului ridicat de mașini second-hand poluante.

În ceea ce privește decilele de venit, cel mai mare procentaj de gospodării care dețin mașini (mai mult de 30%) se află în decilele de venit a șasea, a opta, a noua și al zecea. Potrivit datelor ABF, aproximativ jumătate din gospodăriile românești nu dețin o mașină. Datorită unei dependențe limitate de date ABF pentru calculul indicatorilor de sărăcie în transport, este important să folosim și alte seturi de date și să evaluăm situația mobilității în transport în România.

Prețurile ridicate ale carburanților afectează atât gospodăriile cu mobilitate limitată (sub formă de sărăcie în transport ascunsă - mobilitatea lor este foarte limitată în datele ABF), cât și pe cele cu mobilitate mai mare (cele care folosesc mașinile personale pentru mobilitatea proprie). În evaluarea vulnerabilităților și elaborarea recomandărilor, trebuie luate în considerare aspecte legate de accesul și accesibilitatea la transportul public sau alte moduri alternative de transport, precum și alți factori geografici, inclusiv accesul la bunuri și servicii sau proximitatea față de locul de muncă.

4. Recomandări de politici pentru un mecanism de stabilire a prețului carbonului compatibil social

Pe baza dovezilor prezentate mai sus, se pot lua în considerare un număr de soluții politice.

4.1 Politici țintite pentru gospodăriile cele mai afectate.

Premisa de bază a acestui set de recomandări este că o țintire mai precisă conduce la politici mai bine concepute, costuri de implementare mai reduse și un impact mai bun.

1. Gospodăriile încălzite pe gaz, cu un accent special pe cele care utilizează centrale termice individuale, sunt vizate în mod special de externalitățile negative ale măsurilor ETS 2 și ar trebui să fie prioritizate în formularea politicilor. O altă categorie afectată o reprezintă gospodăriile care folosesc aragaz pe gaz. Acestea constituie 3.1% din populația națională a gospodăriilor și se găsesc predominant în zonele rurale (68%)
2. Gospodăriile care folosesc sobe pe lemne sunt, de asemenea, deosebit de vulnerabile. Chiar dacă aceste gospodării nu sunt afectate în mod direct de mecanismul ETS 2, ele sunt expuse fluctuațiilor prețurilor la energie asociate, mai ales având în vedere caracterul puternic nereglementat al pieței lemnului. Neglijarea acestei categorii în Fondul Social pentru Climă ar rezulta în creșterea inegalităților și intensificarea manifestărilor sărăciei energetice. 75% dintre gospodăriile aflate în sărăcie energetică ascunsă rezidă în zonele rurale și folosesc în principal lemne pentru încălzire.
3. Gospodăriile cu diverse forme de vulnerabilități în transport, fie cu acces limitat la mijloacele de transport în comun, fie fără disponibilitate sau cu accesibilitate redusă sunt de asemenea de interes. Este necesară o analiză mai aprofundată pentru a identifica mai bine gospodăriile aflate în sărăcie de transport situate în

zone rurale sau urbane mici. Mai mult, este nevoie de seturi suplimentare de date pentru identificarea grupului cel mai expus sărăciei în transport și implementării mecanismului ETS 2.

4.2 Programe dedicate de izolare termică.

1. **Programe de izolare termică pentru gospodăriile sărace energetic:** De-a lungul timpului, diverse programe au fost puse la dispoziție gospodăriilor, oferind o varietate de scheme de finanțare, de la programe care necesită cofinanțare, foarte nepopulare printre beneficiari, până la granturi complete pentru reabilitare. Niciunul dintre aceste programe nu a acordat prioritate sărăciei energetice. Actualul program Valul de Renovare, care este activ sub Planul Național de Redresare și Reziliență, abordează acest aspect doar marginal. Ca principiu, gospodăriile vulnerabile ajung rar pe listele de beneficiari din cauza diverselor limitări legate de birocrație, constrângerilor financiare sau lipsei de informații. O țintire adecvată este importantă, iar administrațiile publice locale sunt cele mai potrivite pentru a efectua această sarcină, fiind nivelul administrativ cel mai apropiat de beneficiar. În plus față de datele despre venituri, care sunt colectate obișnuit la acest nivel, administrațiile locale ar trebui să colecteze informații specifice clădirilor pentru a ajuta la identificarea celor mai eficiente soluții necesare, în timp ce urmăresc reducerea dependenței gospodăriilor de programele de ajutor financiar. Participarea auditorilor energetici este esențială în acest proces și ar trebui facilitată de administrațiile locale prin programe adecvate.
2. **Consolidarea cooperării locale între autoritățile de construcții și experți:** O consolidare administrativă a birourilor locale responsabile de construcții și reabilitare și o cooperare mai puternică între acestea (birouri dedicate ale administrației locale sau Inspectoratul de Stat în Construcții) nu doar că ar îmbunătăți implementarea standardelor de eficiență energetică în general, dar ar facilita și identificarea clădirilor cele mai vulnerabile aflate în comunitățile locale.

- 3. Programe dedicate de eficiență energetică pentru gospodăriile rurale:** Până acum, programele de eficiență energetică au vizat exclusiv gospodăriile urbane, în special clădirile cu mai multe familii. Gospodăriile rurale experimentează vulnerabilități suprapuse și sunt, de asemenea, expuse în mod special externalităților mecanismului ETS 2. Absența politicilor de reabilitare termică în această zonă ar trebui reconsiderată, iar un mecanism de protecție adecvat ar trebui să vizeze aceste vulnerabilități specifice rurale. Sectorul rural necesită multiple tipuri de acțiuni, în plus față de reabilitarea termică: înlocuirea sobelor de încălzire cu altele mai eficiente, implementarea mai dinamică a tehnologiilor regenerabile sau reglementarea mai strictă a lemnului de foc, având în vedere că lemnul va rămâne un combustibil important pentru mediul rural.
- 4. Diversificarea resurselor și modelelor de piață cu logici mai flexibile și adaptate:** Accesul la surse de energie curate, diversificate și accesibile reprezintă un alt principiu al bunăstării energetice. Una dintre caracteristicile sărăciei energetice în România este existența unor insule de captivitate energetică, unde sursele alternative de energie sunt rare sau complet absente, volatile ca preț și poluante, cum ar fi lemnul în zona rurală și încălzirea centralizată în departamentele urbane. Sursele alternative și curate de energie pot fi disponibile doar la costuri foarte ridicate și, prin urmare, inaccesibile pentru vulnerabili. Dezvoltarea unor surse suplimentare de energie și modele de piață adecvate pentru profilele de consum locale, cum ar fi, de exemplu, cooperativele rurale pentru exploatarea, uscarea și utilizarea lemnului de foc, ar trebui finanțate pentru a aborda problemele legate de încălzire în regiunile cu deficiențe energetice. Studiile de fezabilitate și dialogurile comunitare destinate identificării celor mai potrivite soluții ar trebui efectuate.
- 5. Programe locale financiare și tehnice:** Având în vedere costurile inițiale ridicate și inaccesibile ale unora dintre aceste intervenții, ar trebui dezvoltate scheme de finanțare locale, inclusiv garanții publice, și programe, în completarea programelor naționale, pentru a ajuta la reducerea efortului gospodăriilor vulnerabile de a accesa aceste soluții. Acestea ar trebui proiectate într-un mod diferențiat pentru a

răspunde nevoilor familiilor cu venituri medii și mici. Parteneriatele și inițiativele locale au avantajul de a promova soluții și inovații locale, facilitând totodată eforturile financiare și tehnice asumate de administrațiile publice în acest proces.

4.3 Măsuri de guvernare

Măsuri de guvernare sunt necesare pentru a spori calitatea luării deciziilor, participarea și reprezentarea, consensul democratic, încrederea, cooperarea și inovația locală. Pe această bază, facem următoarele recomandări:

1. Creșterea cooperării instituționale la nivel național și local în beneficiul conceperii unor politici de redistribuire integrate și incluzive, cu criterii clare de țintire și distribuție. Susținem conceptul unui comitet tripartit sau al unui organism interministerial consultativ care ar asuma responsabilitatea planificării și monitorizării pe baza experiențelor programelor anterior implementate (ETS 1, care a avut un caracter puțin regresiv) și a celor a părților interesate (ideal ministere și alte autorități publice, actori de piață și societatea civilă);
2. Dezvoltarea Ghișeelor Unice la nivelul Autorităților Locale. Aceste facilități ar putea îndeplini mai multe funcții: colectarea datelor, măsuri adaptate, consultanță tehnică, juridică și financiară, dezvoltarea parteneriatelor locale.
3. Aceste două niveluri de luare a deciziilor ar trebui integrate eficient.

4.4 Soluții Tehnice

1. Subvenționarea pe termen lung a gospodăriilor vizate prin diverse scheme financiare nu pare o soluție fezabilă din punct de vedere economic, social sau ecologic. Favorizăm modele bazate pe comunitate care seamănă cu economiile de scară și oferă o rețea de siguranță pentru gospodăriile vulnerabile:
2. Sisteme de încălzire centralizate: Acolo unde este fezabil, aceste modele ar trebui reconsiderate în comunitățile locale pentru o eficiență sporită și costuri reduse.

Având în vedere amploarea sistemelor fost comuniste în România, ar trebui examinată decarbonizarea sistemelor existente.

3. Sisteme de transport public: Este foarte puțin probabil ca gospodăriile vulnerabile să își permită mașini electrice sau cu poluare redusă, dar soluțiile vin din extinderea și îmbunătățirea calității rețelei de transport public.

4.5 Plăți directe și indirecte către gospodăriile afectate

Este necesară o diferențiere, dar totodată echitabilă și economic performantă, a sistemelor de impozitare și redistribuire a veniturilor:

1. Instrumentele de redistribuire pe termen scurt, fie sub formă de alocații, vouchere sau compensații de preț, ar trebui să permită gospodăriilor vulnerabile să facă față costurilor inițiale mari de investiție în eficiență energetică, care ar avea un impact pozitiv pe termen mediu și lung în ceea ce privește bunăstarea gospodăriei.
2. Programele de redistribuire pe termen mediu ar trebui să includă dezvoltarea de programe de transport ecologic orientate către gospodăriile vulnerabile.

4.6 Comunicare publică și creșterea gradului de conștientizare

Având în vedere încrederea scăzută generalizată a populației, este necesară o comunicare susținută și țintită în jurul proiectului mai larg de tranziție energetică și a instrumentelor individuale specifice utilizate.

1. Comunicarea principiilor fundamentale care stau la baza procesului de tranziție energetică în UE: în ciuda recunoașterii ridicate a problemei urgenței climatice în rândul populației, dovezile arată că există stimulente comportamentale individuale scăzute pentru a se angaja eficient în acest proces și a-și asuma eforturile aferente. Mai mult, în contextul valurilor de alegeri europene, valuri de scepticism devin vizibile nu doar la nivelul populației, dar și în mass-media, descurajând adoptarea noilor tehnologii și programe și încrederea generală în autorități și capacitatea lor de a le

proiecta și implementa. Costurile, beneficiile și acțiunile necesare nu sunt complet înțelese de populație și ar trebui comunicate mai sistematic și prin mesaje mai clare care sunt capabile să genereze o acceptare publică sporită, o participare mai mare și un consens democratic mai larg.

2. Comunicarea ar trebui să implice mai direct politicienii pentru a preveni întârzierile și blocajele politice pe aceste subiecte și pentru a genera o viziune politică mai durabilă pe termen lung.
3. Este necesară o implicare mai susținută a autorităților locale în dialogurile legate de mecanismul ETS 2. Autoritățile locale sunt un nivel administrativ cheie în procesul de implementare a mecanismului ETS 2. Totuși, așa cum au demonstrat programele de tranziție anterioare, capacitatea acestor autorități de a înțelege și opera cu astfel de programe este limitată. Expunerea lor la bune practici și alte dialoguri de politici naționale și la nivelul UE ar trebui să fie prioritară.
4. Dialogul la nivel comunitar ar trebui să fie sporit. Acesta ar trebui să se bazeze pe angajarea țintită a principalilor actori locali, cum ar fi asociațiile de proprietari. Asemenea campanii de comunicare ar trebui să se concentreze pe înțelegerea provocărilor comunității, dar și pe creșterea cooperării în beneficiul proiectelor comunitare, facilitând accesul la programele de reabilitare termică, adoptarea tehnologiilor regenerabile sau acceptarea unor modele cum ar fi încălzirea centralizată sau inițiativele de transport public, care în prezent au un sprijin public foarte scăzut, dat fiind eșecul lor de a oferi servicii de înaltă calitate populației în timp.

4.7 Luarea deciziilor pe baza datelor

Luarea deciziilor mai bune se bazează pe disponibilitatea unor date mai bune și pe o abordare sistematică a monitorizării și evaluării. Există o nevoie mare de diversitate de date pentru a sprijini proiectarea unor politici adecvate care să poată ținti cu precizie și să genereze rezultate vizibile:

1. În prezent, Institutul Național de Statistică (INS) este cel mai de încredere și sistematic furnizor de date la nivel național. Cu toate acestea, au fost identificate multe lacune în ceea ce privește calitatea, diversitatea și granularitatea dovezilor. Acestea trebuie abordate pentru a îmbunătăți baza luării deciziilor. Exemple de dovezi suplimentare necesare se referă la eficiența energetică a clădirilor sau la populațiile vulnerabile. Este necesar un dialog deschis pentru creșterea disponibilității datelor.
2. Rolul autorităților publice în colectarea datelor trebuie consolidat. Există volume mari de date care sunt colectate de administrațiile locale, dar care rămân nesistematizate și neutilizate. În plus, cunoștințele pe care administrațiile locale le au despre sărăcia energetică prin serviciile sociale trebuie exploatate mai eficient. Cel mai mare decalaj care ar trebui recunoscut și remediat în acest sens este cel legat de datele privind sectorul locuințelor rurale.
3. Alți actori importanți colectează date în mod sistematic și trebuie să fie implicați mai permanent în proces. Dublarea eforturilor de colectare a datelor este costisitoare și ineficientă. Prin urmare, crearea unui climat de angajament mai mare, dominat de o cultură a încrederii și serviciului comunitar, ar trebui să fie prioritizată de autoritățile publice naționale și locale. Astfel de entități sunt, de exemplu, furnizorii și distribuitorii de energie și entitățile specializate din ONG-uri și mediul academic/cercetare. În prezent, primii operează într-un mediu foarte lipsit de încredere dat fiind lipsa lor tradițională de implicare în procesul de politică și focalizarea lor exclusivă pe profit, în timp ce ultimii au fost cooptați marginal în conversațiile despre piața energiei, deoarece sectorul energetic a fost considerat foarte tehnic, economic și închis angajamentului public.
4. Accesul la date poate beneficia consumatorul individual și poate consolida poziția acestuia pe piață. Introducerea unui buletin economic în norul guvernamental pentru înregistrările populației, cu posibilitatea de a genera un profil individualizat al consumatorului, ar fi un instrument important de cunoaștere în beneficiul consumatorilor. În plus, facilitarea schimbării furnizorilor de electricitate și gaze, de exemplu, prin dezvoltarea unui card de consumator, poate spori eficiența pieței în

ansamblu și controlul gospodăriilor asupra procesului. Cardurile energetice pot fi folosite pentru a genera baze de date cuprinzătoare în beneficiul utilizatorului și pentru a oferi o înțelegere mai bună a obiceiurilor individuale de consum. O altă soluție propusă este implementarea contorizării inteligente individualizate. România este unul dintre statele membre cu cel mai scăzut nivel de adoptare a contorizării inteligente în UE, ceea ce poate duce la dificultăți semnificative în luarea deciziilor și în țintirea greșită. În plus, în situații de crize energetice frecvente și suprapuse, așa cum a fost recent cazul cu COVID19 și războiul din Ucraina, vulnerabilitatea crescândă rămâne vizibilă doar statistic, fiind în cele din urmă dificil de abordat datorită eșecului de a identifica mai precis populația afectată. Datele de consum în timp real nu sunt doar convenabile pentru consumatorul individual, care poate implementa comportamente de consum individual mai eficiente, dar sunt utile și actorilor de piață și autorităților publice. Implementarea eficientă a măsurilor ETS 2 va beneficia de înțelegerea tendințelor generale de consum energetic.

5. Bibliografie

Anca Anca Sinea, George Jiglău, Andreea Vornicu (Centrul pentru Studiul Democrației), Sărăcia energetică în context rural, scurt raport politic, 2021. Accesat pe 20 februarie 2024, disponibil la: https://mail.democracycenter.ro/application/files/5316/2686/1388/energy_poverty_rural.pdf.

Cludius et al. "Sprijinirea gospodăriilor în criza prețurilor la energie." Scurt raport politic. 2022. Accesat pe 20 martie 2024. Disponibil la: https://democracycenter.ro/application/files/1616/6756/7586/EUKI_Policy_Brief_-_Supporting_Households_in_the_Energy_Price_Crisis.pdf.

Eden et al., (2023), Punerea în aplicare a ETS 2 și a Fondului Social pentru Climă: Impacte, Considerații și Oportunități pentru Statele Membre Europene, disponibil la: <https://www.euki.de/wp-content/uploads/2023/10/Policy-Report-Putting-the-ETS-2-and-Social-Climate-Fund-to-Work.pdf>.

Comisia Europeană, Fișă informativă, 2024, Economie și Finanțe. "Prognoza economică pentru România," n.d. Data de modificare 15 februarie 2024. Accesat la 17 februarie 2024. Disponibil la: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/romania/economic-forecast-romania_en..

Comisia Europeană. "ETS2: Clădiri, Transport Rutier și Sectoare Suplimentare." Accesat la 01 februarie 2024. Disponibil la: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/ets-2-buildings-road-transport-and-additional-sectors_en.

Comisia Europeană. "Potrivit pentru 55: Implementarea Propunerilor." Accesat la 25 martie 2024. Disponibil la: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal/fit-55-delivering-proposals_en.

Comisia Europeană. Fișă informativă. "Sistemul de Comercializare a Emisiilor al UE (ETS)". Accesat la 17 martie 2024. Disponibil la: https://climate.ec.europa.eu/system/files/2016-12/factsheet_ets_en.pdf.

Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene. 2021. "Regulamentul (UE) 2021/1119 din 30 iunie 2021 de stabilire a Cadreului pentru Realizarea Neutralității Climatice și de modificare a Regulamentelor (CE) nr. 401/2009 și (UE) 2018/1999 ('Legea europeană privind clima')." Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 243 (9 iulie 2021): 1–17. Disponibil la: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj>

Eurostat. "Glosar: Venit echivalat." Data de modificare 13 aprilie 2021. Accesat la 20 martie 2024. Disponibil la: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Equivalent_income

Institutul Național de Statistică, 2011. Accesat la 25 martie 2024. Disponibil la: <https://www.recensamantromania.ro/wp-content/uploads/2021/11/TS2.pdf>

Regulamentul (UE) 2023/955 al Parlamentului European și al Consiliului din 10 mai 2023 de stabilire a unui Fond Social pentru Climă și de modificare a Regulamentului (UE) 2021/1060). Disponibil la: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/955/oj>

Parlamentul României. "Legea nr. 226 din 16 septembrie 2021 privind stabilirea măsurilor de protecție socială pentru consumatorul vulnerabil de energie." Monitorul Oficial nr. 891, 16 septembrie 2021.

Verde, Stefano F., și Simone Borghesi. "Dimensiunea Internațională a Sistemului de Comercializare a Emisiilor al UE: Adundând piesele împreună." *Economie și Resurse de Mediu* 83, nr. 1 (17 iulie 2022): 23–46. <https://doi.org/10.1007/s10640-022-00705-x>.

Banca Mondială. "Prezentare Generală a României." Accesat la 27 martie 2024. Disponibil la: <https://www.worldbank.org/en/country/romania/overview>.

Surse fotografice: Pagina de Facebook a lui Emil Boc, presasm.ro, G4media.ro, Libertatea.ro

6. Anexe

Tabelul 11. Distribuția indicatorilor de sărăcie energetică în decilele de venit, 2021

